

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
GOD. 71., BR. 4. – 5., 121. – 200., ZAGREB, LISTOPAD – PROSINAC 2024.

Hrvatski se jezik voli znanjem.

U SPOMEN STJEPANU VUKUŠIĆU (1931. – 2022.)

Dana 31. listopada 2022. napustio nas je dragi profesor, prijatelj i kolega prof. dr. sc. Stjepan Vukušić, jezikoslovac akcentolog, pjesnik, pripovjedač, utemeljitelj pulske kroatistike. „Na golubinjim nogama“ tiho je otišao i ostavio za sobom vrijedna djela, prepoznatljiv stil, koji je u akademskome diskursu poetično odzvanjao, pedagošku praksu i naraštaje studenata koji su o naglasku upravo od njega najbolje učili. Kao začetnik pulske akcentološke škole, zajedno s profesorom Ivanom Zoričićem i Marijom Grasselli Vukušić, zaokružio je Akademijinu gramatiku četvrtim sveskom: Naglasak u hrvatskome književnom jeziku (NZ Globus, 2007.), koji je kruna njegova znanstvenoga rada.

Osnovnu je školu završio u Jablancu, gimnaziju u Senju, a Filozofski fakultet u Zagrebu, gdje je stekao i doktorat filoloških znanosti. Predavao je u krčkoj gimnaziji, a od 1965. na Pedagoškoj akademiji u Puli te na Pedagoškom, poslije Filozofskome fakultetu; od 1984. bio je redoviti sveučilišni profesor. S prof. I. Zoričićem 1994. pokreće studij kroatistike u Puli u dvopredmetnim kombinacijama. Predavao je standardnojezične kolegije sve do umirovljenja.

Bio je u uredništvu časopisa Istarski mozaik i Istra te priređivač knjiga u ediciji Istra kroz stoljeća, zatim član Odbora za dijalektologiju Razreda za filologiju HAZU i Uredničkoga vijeća časopisa Jezika. Član je Društva hrvatskih književnika postao 1972., a sudjelovao je i u osnutku Istarskoga ogranka Društva hrvatskih književnika.

U jezikoslovlju je prof. Stjepan Vukušić priznat kao vrstan akcentolog i začetnik pulske akcentološke škole. U svojim je ranim radovima tražio udio zapadnoga (mlađega ikavskoga) dijalekta u standardnome naglašivanju, u *Usporedbi dvaju novoštokavskih naglašavanja – stiničkog i Daničićeva* (1982.) i u *Nacrtu hrvatske naglasne norme na osnovi zapadnoga dijalekta* (1984.) te u brojnim radovima u kojima traži značajke istosmjerna razvoja. Četvrti svezak *Velike hrvatske grama-*

tike, u suautorstvu s I. Zoričićem i M. Grasselli Vukušić: Naglasak u hrvatskome književnom jeziku (2007.), donosi sve čime se godinama bavio – naglasnu tipologiju hrvatskoga standardnog jezika, sa sveobuhvatnim, pojednostavnjenim naglasnim podtipovima i bogatim korpusom naglasnih jedinica, koje smješta u podtipove i dva temeljna tipa – promjenljivi i nepromjenljivi. Novina je u toj knjizi odmak od zacrtanih distribucijskih pravila. U brojne dvostrukosti u rječničkome dijelu mnogi nisu zagledali i ostalo je nedovoljno istaknuto koliko je pomaka prema upotrebi njegovo suautorsko djelo dalo hrvatskoj standardnoj naglasnoj normi. Na tim temeljima već se cijelo desetljeće gradi norma koja se privija upotrebi.

Među jezikoslovcima manje je poznato da je prof. Vukušić bio prije svega književnik (što je odavao i stil pisanja u njegovim znanstvenim člancima) te da su mu djela prožeta autobiografskim trenutcima. O njegovoj književnomjetničkoj djelatnosti pisao je u svom oproštaju književnik Boris Domagoj Biletić (2022.): „Prozaik Vukušić vješt je u psihologiziranju likova, introspekcijskim odlomcima svoje proze, deskripcijama prirode, prožimanju monoloških i dijaloških dionica, a kao pjesnik suptilan je i misaoni lirik, istančane i istaknute duhovnosti, zavičajnih refleksija i domoljubnih nota s mjerom i primjerenom osjećajnošću. Posebice valja skrenuti pozornost na njegov *Duh u kamenu*, roman koji tematizira vrijeme i junake iz doba gradnje pulskoga amfiteatra te *Uskraćene blagosti*, tekst zbog kojega su bili progonjeni i knjiga (zabranjena) i autor. U *Zvijezdama nad Gočanom* donosi priču o jednoj takvoj sudbini – onoj intelektualca u tragičnom sudaru s nesmiljenom, totalitarnom vlašću, kada su ugroženi i egzistencija i esencija čovjekova.“

Prva je njegova proza Oproštaj iz 1953., a zatim se nižu književna i znanstvena djela: novele i crtice Burobran 1970. i 1976., zbirka pjesama Da život ne pogaziš 1973., kratki roman Svijet pod listincem 1979., pjesme Knjiga s devet naslova 1982., roman Uskraćene blagosti 1982., jezična studija (disertacija) Usporedbe dvaju novoštokavskih naglašavanja – stiničkog i Daničićeva: Prilog za uporabnu normu hrvatskoga književnog jezika 1980., posebno otisnuta 1982., znanstvena monografija Nacrt hrvatske naglasne norme na osnovi zapadnog dijalekta 1984., pjesme Iznad pelina 1989., Svjetlost ognjišta 1993., romani Podgorski vjetar 1996., Duh u kamenu 1997., Zvijezde nad Gočanom 2003., Podgorski noćurak 2003., Admiral 2004., novele i priče Za mlade svih godina 2005., roman i dvije pripovijesti Tuđin među svojim 2006., monografija (Knjiga četvrta Velike hrvatske gramatike) Naglasak u hrvatskome književnom jeziku, u suautorstvu s Ivanom Zoričićem i Marijom Grasselli-Vukušić, 2007., zbirka Zemaljskom usprkos 2007., pjesme Hrvatski zemljovid 2011., proza Istosmjerne priče 2014., zbirka pjesama Dok sunce sja 2014. te Eseji i zapisi u ediciji Istra kroz stoljeća 2018. Pjesme i proza prevedeni su na esperanto, slovenski, talijanski i njemački jezik.

Godine 2011. Istarski ogranak DHK-a iz Pule objavio je knjigu Književni portret: Stjepan Vukušić koja donosi eseje o književniku, naslovnice knjiga, obiteljske fotografije i snimku intervjua.

Ako bismo uz lik profesora Vukušića vezali kakav pejzaž, tada bi to bio podvelebitski zavičaj, makija i kamen, katkad šibani burom, ali ponajviše osunčani i zapljusnuti morem i bistrinom plavetnila. U Stinici mirno počiva.

UZNESENJE

Mene što sam zakovan za tvrdi podlogu
mene
što sam isplio iz vode
i peo se glavom u nebo
mene pozemljara
čeka izginuće
ili gibanje u zračnom beskraj:
tragom ptica s krilima bez umora

(S. Vukušić: *Da život ne pogaziš*, 1973.)

Blaženka Martinović

blazenka.martinovic@unipu.hr

<https://doi.org/10.22210/jezik.2024.71.16>

U SPOMEN ŠANDORU DEMBITZU (12. veljače 1951. – 11. veljače 2024.)

Zagrebu je u nedjelju, 11. veljače 2024. godine, samo dan prije svog 73. rođendana, inženjerski napravivši puni krug oko Sunca, preminuo Šandor Dembitz, umirovljeni izvanredni profesor Zavoda za osnove elektrotehnike i električka mjerenja Fakulteta elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu, autor hrvatskog strojnog provjernika pravopisa, Haschecka.

Šandor Dembitz rođen je 12. veljače 1951. godine u Splitu. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Novom Sadu. Studij elektrotehnike upisao je 1969. godine na Elektrotehničkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je i diplomirao u prosincu 1973. na smjeru Elektronika, usmjerenje Telekomunikacije i informatika. Poslije-diplomski studij upisao je na ETF-u 1974. godine, a magistrirao je radom Analiza jezika za komunikaciju s procesorski upravljanim telekomunikacijskim sistemom, u travnju 1981. godine, pod mentorstvom profesora Mladena Tkalića. Disertaciju pod naslovom Automatizacija postupaka otkrivanja grešaka u tekstu u novim telekomunikacijskim službama obranio je u prosincu 1993., pod mentorstvom prof. dr. sc. Envera Šehovića.